

YURAK-QON TOMIR KASALLIKLARIDA KLINIK TEKSHIRUVNING AHAMIYATI

Abdiyeva Sevinch Toshquvvat qizi

Ulashova Iroda Muhammad qizi

Abdullayeva Gulsanam O'tkirjon qizi

Samarqand Davlat Tibbiyot Universituti pediatriya fakulteti 3-kurs
talabalari

Ilmiy rahbar Uzoqov Jurabek Baxtiyorovich

ABSTRACT Cardiovascular diseases are among the most common diseases and represent a serious threat to human health. Early detection and timely treatment of these diseases are important for preventing complications. This article discusses the importance of clinical examination in cardiovascular diseases, including history taking, general physical examination, assessment of blood pressure and pulse, palpation, percussion, and auscultation of the heart. The importance of evaluating clinical examination findings together with electrocardiography and laboratory and instrumental investigations is also considered. Proper and systematic use of clinical examination methods allows pathological changes in the cardiovascular system to be detected at an early stage, the severity of the disease to be assessed, and further diagnostic strategies to be determined. The article analyzes the diagnostic value of clinical examination and its role in the early detection of cardiovascular diseases in modern medical practice.

Keywords: cardiovascular diseases, clinical examination, medical history, palpation, percussion, auscultation, blood pressure, pulse, electrocardiography, early diagnosis.

АННОТАЦИЯ Сердечно-сосудистые заболевания являются одними из наиболее распространённых заболеваний и представляют серьёзную угрозу для здоровья человека. Ранняя диагностика и своевременное лечение этих заболеваний имеют важное значение для предупреждения осложнений. В данной статье рассматривается значение клинического обследования при сердечно-сосудистых заболеваниях, включая сбор анамнеза, общий осмотр пациента, измерение артериального давления и оценку пульса, пальпацию, перкуссию и аускультацию сердца. Также рассматривается значение комплексной оценки результатов клинического обследования совместно с электрокардиографией, лабораторными и инструментальными методами исследования. Правильное и последовательное применение методов клинического обследования позволяет выявлять патологические изменения сердечно-сосудистой системы на ранних стадиях, оценивать тяжесть заболевания и определять дальнейшую диагностическую тактику. В статье анализируется диагностическая ценность клинического обследования и его роль в раннем выявлении сердечно-сосудистых заболеваний в современной медицинской практике.

Ключевые слова: сердечно-сосудистые заболевания, клиническое обследование, анамнез, пальпация, перкуссия, аускультация, артериальное давление, пульс, электрокардиография, ранняя диагностика.

ABSTRAKT Yurak-qon tomir kasalliklari bugungi kunda aholi orasida keng tarqalgan va inson salomatligiga jiddiy xavf tug'diruvchi kasalliklar guruhidan biridir. Ushbu kasalliklarni erta aniqlash va o'z vaqtida davolash asoratlarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Mazkur maqolada yurak-qon tomir kasalliklarida klinik tekshiruvning ahamiyati, bemordan anamnez yig'ish, umumiy ko'rik, arterial bosim va pulsni aniqlash, yurak sohasi palpatsiyasi, perkussiya hamda auskultatsiya usullarining diagnostik imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, klinik tekshiruv natijalarini elektrokardiografiya va laborator-instrumental tekshiruvlar bilan birgalikda baholashning ahamiyati ko'rib chiqilgan. Klinik tekshiruv usullaridan

to'g'ri va izchil foydalanish yurak-qon tomir tizimidagi patologik o'zgarishlarni dastlabki bosqichlarda aniqlash, kasallikning og'irligini baholash va keyingi diagnostika taktikasini belgilash imkonini beradi. Maqolada zamonaviy tibbiyot sharoitida klinik tekshiruvning diagnostik qiymatini oshirish va yurak-qon tomir kasalliklarini erta aniqlashdagi o'rni tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: yurak-qon tomir kasalliklari, klinik tekshiruv, anamnez, palpatsiya, perkussiya, auskultatsiya, arterial bosim, puls, elektrokardiografiya, erta diagnostika.

KIRISH Yurak-qon tomir kasalliklari bugungi kunda butun dunyo bo'yicha inson salomatligiga jiddiy xavf tug'dirayotgan kasalliklardan biri hisoblanadi. Arterial gipertenziya, yurak ishemik kasalligi, yurak yetishmovchiligi va boshqa yurak-qon tomir kasalliklarining keng tarqalishi ularni erta aniqlash va oldini olish masalasining dolzarbligini oshirmoqda. Kasalliklarni dastlabki bosqichlarda aniqlash o'z vaqtida tibbiy yordam ko'rsatish va og'ir asoratlarning oldini olish imkonini beradi. Klinik tekshiruv yurak-qon tomir kasalliklarini aniqlashda diagnostika jarayonining asosiy qismlaridan biridir. Bemor anamnezini to'g'ri yig'ish, umumiy ko'rik o'tkazish, arterial bosim va pulsni aniqlash, yurak sohasini palpatsiya qilish, perkussiya va auskultatsiya usullaridan foydalanish yurak-qon tomir tizimining holati haqida muhim ma'lumotlar beradi. Ushbu usullar oddiy, qulay va ko'plab holatlarda zamonaviy instrumental tekshiruvlargacha dastlabki diagnostik xulosaga kelish imkonini beradi. Zamonaviy tibbiyotda yangi diagnostik texnologiyalar rivojlanib borayotganiga qaramay, klinik tekshiruv o'zining muhim diagnostik ahamiyatini saqlab qolmoqda. Klinik belgilarni to'g'ri baholash shifokorga yurak-qon tomir kasalliklari xavfi yuqori bo'lgan bemorlarni aniqlash, qo'shimcha tekshiruvlarga ehtiyojni belgilash va keyingi diagnostik yondashuvni tanlash imkonini beradi. Shu sababli yurak-qon tomir kasalliklarida klinik tekshiruvning ahamiyatini o'rganish kasalliklarni erta aniqlash va og'ir asoratlarning oldini olish nuqtayi nazaridan dolzarb hisoblanadi.

ASOSIY QISM Yurak-qon tomir kasalliklarida anamnez yig'ishning ahamiyati Yurak-qon tomir kasalliklarini aniqlashda bemordan to'g'ri va batafsil anamnez

yig'ish muhim bosqichlardan biridir. Bemorning asosiy shikoyatlari, kasallikning boshlanishi va rivojlanishi, og'riqning joylashuvi, xarakteri, davomiyligi hamda jismoniy zo'riqish bilan bog'liqligi aniqlanadi. Ayniqsa, ko'krak qafasidagi og'riq, nafas qisishi, yurak urishining tezlashishi yoki uzilishi, bosh aylanishi, hushdan ketish va oyoqlarda shish paydo bo'lishi kabi belgilar yurak-qon tomir tizimi holatini baholashda katta ahamiyatga ega. Bundan tashqari, bemorning arterial gipertenziya, qandli diabet, semizlik, yurak kasalliklari yoki boshqa surunkali kasalliklarga chalinganligi aniqlanadi. Oilaviy anamnezni o'rganish ham muhim bo'lib, yaqin qarindoshlarda yurak-qon tomir kasalliklarining mavjudligi bemorda kasallik rivojlanish xavfini baholashga yordam beradi. Chekish, noto'g'ri ovqatlanish, kamharakatlilik, stress va boshqa zararli odatlar ham alohida e'tiborga olinadi. Bemorni umumiy ko'rikdan o'tkazish Umumiy ko'rik yurak-qon tomir tizimining holati haqida dastlabki ma'lumot beradi. Bemorning umumiy holati, teri va shilliq qavatlarining rangi, tana tuzilishi, nafas olish xususiyati hamda bemorning majburiy holatda bo'lish-bo'lmasligi baholanadi. Yurak yetishmovchiligi kuzatilgan bemorlarda lab va barmoqlarda ko'karish, terining oqarishi yoki oyoq-qo'llarda shish kabi belgilar uchrashi mumkin. Shuningdek, bo'yin venalarining holati, pastki oyoqlardagi shishlar va periferik qon aylanishining holatiga e'tibor beriladi. Ushbu belgilar yurak faoliyatidagi ayrim o'zgarishlarni aniqlashda yordamchi diagnostik mezon bo'lib xizmat qiladi. Arterial bosim va pulsni tekshirish Arterial qon bosimini o'lchash yurak-qon tomir tizimini baholashning eng muhim va oddiy usullaridan biridir. Qon bosimining muntazam yuqori bo'lishi arterial gipertenziyadan dalolat berishi mumkin. Shu sababli arterial bosimni to'g'ri texnika asosida, zarur hollarda takroran o'lchash muhimdir. Pulsni tekshirish orqali uning tezligi, ritmi, to'liqligi va tarangligi baholanadi. Pulsning tezlashishi, sekinlashishi yoki ritmining buzilishi yurak faoliyatidagi o'zgarishlar haqida ma'lumot berishi mumkin. Pulsni arterial bosim bilan birgalikda baholash bemorning gemodinamik holatini dastlabki tarzda aniqlash imkonini beradi. Yurak sohasini palpatsiya va perkussiya qilish Palpatsiya yurak cho'qqi urishini aniqlash va uning xususiyatlarini baholash imkonini beradi.

Cho‘qqi urishining joylashuvi, kuchi, maydoni va boshqa xususiyatlari yurakning holati haqida ma’lumot beradi. Ayrim yurak kasalliklarida cho‘qqi urishining joylashuvi yoki kuchida o‘zgarishlar kuzatilishi mumkin. Perkussiya yordamida yurakning nisbiy va mutlaq bo‘g‘iq tovush chegaralari aniqlanadi. Bu usul yurakning taxminiy o‘lchamlari va ayrim bo‘limlarining kengayishi haqida ma’lumot olishga yordam beradi. Hozirgi vaqtda yurak o‘lchamlarini aniq baholash uchun instrumental tekshiruvlar keng qo‘llanilsa-da, perkussiya klinik tekshiruvning muhim qismi hisoblanadi. Yurak auskultatsiyasining diagnostik ahamiyati Auskultatsiya yurak faoliyatini baholashda muhim fizik tekshiruv usullaridan biridir. Yurak tonlarining kuchi, ritmi, ularning o‘zgarishi va qo‘shimcha shovqinlarning mavjudligi aniqlanadi. Yurak klapanlari faoliyatidagi ayrim buzilishlar auskultatsiya vaqtida aniqlanishi mumkin. Yurak shovqinlarining paydo bo‘lishi, ularning eshitilish sohasi va xususiyatlarini baholash klapan patologiyalariga shubha qilish imkonini beradi. Shu sababli auskultatsiyani to‘g‘ri bajarish va aniqlangan belgilarni klinik ma’lumotlar bilan birgalikda baholash katta ahamiyatga ega. Instrumental tekshiruvlarning klinik tekshiruv bilan bog‘liqligi Klinik tekshiruv natijalari zarur hollarda instrumental va laborator tekshiruvlar orqali to‘ldiriladi. Elektrokardiografiya yurakning elektr faolligini baholash va ritm buzilishlari hamda boshqa patologik o‘zgarishlarni aniqlashda keng qo‘llaniladi. Ehokardiografiya esa yurak tuzilishi, klapanlar faoliyati va yurak qisqarish funksiyasi haqida batafsil ma’lumot beradi. Klinik tekshiruv va instrumental diagnostika bir-birini to‘ldiradi. Shifokor avvalo bemorning shikoyatlari va klinik belgilarini baholab, keyinchalik zarur tekshiruvlarni tanlaydi. Shu jihatdan klinik tekshiruv zamonaviy diagnostika jarayonining boshlang‘ich va muhim bosqichi hisoblanadi. Erta diagnostikaning ahamiyati Yurak-qon tomir kasalliklarini erta aniqlash kasallikning rivojlanishini sekinlashtirish va og‘ir asoratlarning oldini olish imkonini beradi. Muntazam tibbiy ko‘rik, arterial bosimni nazorat qilish, yurak faoliyatini baholash va xavf omillarini aniqlash kasalliklarni dastlabki bosqichlarda aniqlashga yordam beradi. Shunday qilib, klinik tekshiruv usullaridan tizimli va to‘g‘ri

foydalanish yurak-qon tomir kasalliklarini aniqlash, bemorning holatini baholash va keyingi diagnostik yondashuvni belgilashda katta ahamiyatga ega.

XULOSA Yurak-qon tomir kasalliklarini aniqlashda klinik tekshiruv muhim diagnostik ahamiyatga ega. Bemorning shikoyatlari va anamnezini to'g'ri yig'ish, umumiy ko'rik, arterial bosim va pulsni baholash, yurak sohasini palpatsiya va perkussiya qilish hamda auskultatsiya o'tkazish orqali yurak-qon tomir tizimining holati haqida muhim ma'lumotlarga ega bo'lish mumkin. Klinik tekshiruv usullari sodda, qulay va amaliyotda keng qo'llanilishi bilan birga, kasalliklarni dastlabki bosqichlarda aniqlashga yordam beradi. Olingan klinik ma'lumotlarni elektrokardiografiya, ehokardiografiya, laborator va boshqa instrumental tekshiruvlar natijalari bilan birgalikda baholash tashxisning aniqligini oshiradi. Shunday qilib, yurak-qon tomir kasalliklarini erta aniqlashda klinik tekshiruv shifokorning muhim diagnostik vositalaridan biri bo'lib qolmoqda. Klinik tekshiruvni to'g'ri va tizimli amalga oshirish kasalliklarni o'z vaqtida aniqlash, asoratlarning oldini olish hamda bemorga individual yondashuv asosida davolash va profilaktika choralarini belgilashga imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Makolkin V.I., Ovcharenko S.I. Ichki kasalliklar propedevtikasi. – Moskva: GEOTAR-Media, 2020.
2. Bickley L.S. Bates' Guide to Physical Examination and History Taking. – 13th ed. – Philadelphia: Wolters Kluwer, 2021.
3. Braunwald E. et al. Braunwald's Heart Disease: A Textbook of Cardiovascular Medicine. – 12th ed. – Elsevier, 2022.
4. Libby P., Bonow R.O., Mann D.L., Zipes D.P. Braunwald's Heart Disease: Review and Assessment. – Elsevier, 2022.
5. Jameson J.L., Fauci A.S., Kasper D.L. et al. Harrison's Principles of Internal Medicine. – 21st ed. – McGraw-Hill Education, 2022.
6. World Health Organization. Cardiovascular diseases (CVDs). – Geneva: WHO.
7. European Society of Cardiology. ESC Guidelines for the management of cardiovascular diseases. – European Heart Journal.

8. Kumar V., Abbas A.K., Aster J.C. Robbins & Cotran Pathologic Basis of Disease.
– 10th ed. – Elsevier, 2020.